

D. D.

DISSERTATIO GRADUALIS
DE
USU, QUEM PRÆSTAT
OECONOMIA
IN INTERPRETANDA.
SCRIPTURA SACRA,

QUAM

Consent. Ampliss. Fac. Philosoph. in Reg. Acad. Auranica.

PRÆSIDE

D: NO PETRO KALM,

Oeconom. PROFESS. Reg. & Ord.

Reg. Acad. Scient. Holm. nec non Societ. Lit. Ups.
MEMBRO,

Modeste Bonorum censuræ subjicit

ZACHARIAS CAJANER,

OSTROBOTNIENSIS.

V. D. M.

In Aud. Majori die XVII. Maji A:ni MDCCCLX.

H. P. M. S.

ABOÆ, Impressit Direct. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB MERCKELL.

Hans Appelberg

S:Æ R:Æ MAJ:tis
MAXIMÆ FIDEI VIRO,
REVERENDISSIMO PATRI ac DOMINO,
**D:NO CAROLO FRID.
MENNANDER,**
S. S. Theologiae DOCTORI
CONSUMMATISSIMO,
Dioeceseos Aboënsis EPISCOPO
EMINENTISSIMO,
Regiæ Acad. Ibid. PRO-CANCELLARIO
MAGNIFICENTISSIMO,
Vener. Consist. Ecclesiastici PRÆSIDI
GRAVISSIMO,
Scholarum per Diœcesin EPHORO
ADCURATISSIMO,
Reg. Acad. Scient. Holm. MEMBRO
DIGNISSIMO,

MÆCENATI SUMMO.

Nemo rem rite perpendens, negare potest, eam esse a-
nimæ humanæ indolem, ut in Virorum, quos natura
donis ornavit maximis, fortuna honoribus auxit sum-
mis,

mis, haud invitus rapiatur admirationem, conjunctam eum profunda intra pectoris claustra latente data vero quavis occasione publice se exserere gestiente veneratione. Huic si favoris & beneficiorum immeritorum accedat pondus & numerus maximus, quin effusis habenis idem erumpat affectus dubium est nullum. Ne succenseas, Eminentissime PRÆSUL, hæc ad aliquam præsentis conatus excusationem balbutienti. TUA in Rem, cum Publicam, tum Litterariam, præcipue vero auraçam hanc Academiam merita maxima, TUA consummatissima in omni scientiarum genere eruditio, TUUS in litteras earumque alumnos affectus maxime propensus, TUI quoque in me favoris documenta maxima, beneficia numero plurima, pondere gravissima effecerunt, ut TIBI MÆCENAS Maxime, opellam hanc in perpetuum devotissimi animi pignus offerre & me fortunamque meam simul gratiose TUO patrocinio in posterum committere sustineam. Adspicias munusculum non secundum pretium ejusdem, sed pietatem offerentis. Faciat, Qui fatis hominum moderatur, ut diu vivas, felicissimeque vigeas, sic enim votorum compotes evadent Patria, Ecclesia, Res Litteraria, Musarum hæc ad Auram Palæstra, Familia nobilissima, clientes singuli !

REVERENDISSIMI NOMINIS TUI

cliens devotissimus

ZACHARIAS CAJANER.

VIRO Præclarissimo
D: NO M: AG. ABRAHAMO
FROSTERO,

Consistorii Ecclesiastici Aboënsis Notario adcura-
tissimo, ut Consobrino dignissimo, ita Fautori
Benignissimo.

Cum magna TUA, vir Præclarissime, mihi præfita
favoris & bonitatis documenta rite per-
pendo, verba sane mihi desunt idonea, quibus men-
tem meam gratissimam testatam faciam. Quoties e-
nim mihi ad illustrem hanc Academiam versari licue-
rit, toties maturis consiliis, doctrina, multisque aliis
beneficiis TUUM erga me affectum amoremque since-
rissimum palam fecisti, insimulque ostendisti, quantam TI-
BI placuit mee salutis promovenda in Te derivare cu-
ram. Suscipe igitur, humillimus oro, Vir Præcla-
rissime, pro solito TUO in me affectu, pagellas has
levissimas, quas in gratissimi animi tesseram pro tan-
tis Tuis beneficiis TIBI consecratas volui; Et per-
ge post bac, ut hic usque, singulari TUO me amplecti
favore. Meum erit DEum O. Maximum pro TUA
Tuorumque perpetua felicitate & flore semper seriis
compellare precibus! Ero dum vixero,

PRÆCLARISSIMI NOMINIS TUI

eulor humillimus
ZACHARIAS CAJANER.

Plurimum Reverendo atque Praclarissimo VIRO,
D:no NICOLAO FELLMAN,
Sacellano in Kemitrásk Meritissimo, nec non Vicario
Pastori in Cusamo dignissimo, Fautori exopta-
tissimo propensissimo.

Sic cui unquam felix contigit sorti de Benefactori optime sibi
congratulandi, certe mihi per gratuitam bonitatis Divinae
directionem in TE, Vir Plurimum Reverende, latissima
mente eandem experiri licuit. Postquam enim filios TUOS
Iuvanes praelare indolis mibi ante biennium informandos tra-
didisti, illosque ad illustrem hanc Musarum sedem me directore
eum in finem missti, ut eo latior nobis pateret occasio litteris
bonisque moribus proficiendi, beneficia inprimis a TE, vir Plu-
rimum Reverende, in me extiterunt maxima, imo prorsus pas-
terna, que nullo non tempore venerabunda agnoscam mente.
Cui igitur majori jure pagellas has levissimas consecrarem, quas inqui-
dem IIBI, quai ceu gratissimi erga TE animi mei signum, ut fuscia-
pias, humillius oro atque obtestor. Si in posterum maturiora doo-
na pro innumeris maximisque TUIS in me collatis beneficiis Tio-
ni offerre valeam, DEO Optimo Maximo, in quem fides meas
posui, id merito relinquam. De cetero nunquam intermitcam
Summum Numen pro perenni TUA Tuorumque prosperitate oo-
mnigena, calidissimis defatigare precibus, velit TE, Vir Pluri-
num Reverende, in Sui Nominis Gloriam, Ecclesia emolumen-
tum, Tui Tuorumque gaudium & solatium salvum & incolu-
rem quam diutissime conservare! Sic votet, qui donec vixerit
permanebit.

PLURIMUM REVERENDI NOMINIS TUI

cultor humillimus

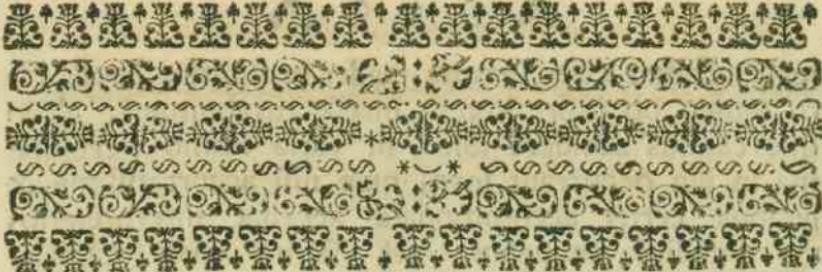
ZACHARIAS CAJANER.

VIRO Plurimum Reverendo atque Doctissimo,
D:no PETRO CALAMNIO,
Sacellano in Ijo Meritissimo,
PARENTI INDULGENTISSIMO.

Quemadmodum vix quidquam tristius in etate tenerrima mia
ibi contigere potuit, quam quod Parente optimo prematu-
re orbatus fuerim; ita ex adverso inter felicissima mea
fata illum fuisse eventum letus agnosco, quo TE Summum Nu-
men Parentem mibi constituit propensissimum. Etenim ab eo usque
tempore, quo Parentis loco TE venerari licuit, tot tantaque TUI
amoris bonitatisque in me extiterunt documenta, ut vix ac-
ne vix quidem ea digne praedicare valeam. Praterquam enim,
quod ipse initio domi studiorum meorum jam: jam incepiorum optimus
fueris moderator, dein quoque non solum in Scholis, verum e-
tiam in hac illustri musarum Palaestra studiorum perficiendorum
gratia me Tuis impensis sustentasti. Sed quid multis de TUIS in
me, Parens optime, meritis commemorem, plura utique & ma-
jora ea sunt, quod mente gratissima agnosco, quam ut a me recen-
seri multo minus demereris possint. Digneris itaque benigne, Pa-
rens optime, hos qualesunque Studiorum meorum fructus suscipere,
quos in Tesseram venerationis mea Tibi pietas consecrave juber.
Quod quoque in posterum paterno Tuo amore me sis amplexurus,
spem foveo certissimam. Hinc, quod reliquum est, votis Sumnum
Rerum Moderatorem semper implorabo calidissimis, velit TE, Pa-
ter indulgentissime, per longas annorum series, sospitem & in co-
lumen in Dei Gloriam, Ecclesie Commodum & omnium Tuorum gau-
dium, solatium atque emolumentum servare! Sic vocea usque
ad cineres perman surus,

PARENTIS INDULGENTISSIMI

filius obedientissimus
ZACHARIAS CAJANER.

§. I.

Inter innumera alia DEI Optimi Maximi infinitæ bonitatis, gratiæ & misericordiæ documenta erga genus humanum nunquam non præstata maxima, id merito, cum omnibus recte & pie sentientibus, gratissima mente referre nos oportet, quod Idem Summum Numen ipsi in maximam miseriam prolapso, voluntatem suam de ejus salute denuo restituenda, in sacris litteris sufficientissime & clementissime patefecerit. Omnes enim in tenebris ambularent densissimis, & ne scirent quorsum tenderent, nisi Stella hæc Cælestis, quam Scripturæ Sacræ nomine veneramur, luce sole meridiano clariore, easdem dispelleret, & sic mortalibus apertam ostenderet viam ad veram & constantem felicitatem perveniendi. Ast, Licet Divinum hoc oraculum in se sit adeo perspicuum, ut nihil obscuri absolute loquendo in ipso reperiatur, nullaque omnino laboret ambiguitate, sed ea in primis, quæ ad fidem & mo-

A

res

res spectant, cum summa tradet facilitate; haud raro tamen ob infirmitatem intellectus humani, aliasque caussas accidere solet, ut varia immo perplurima in illo occurrant loca, quæ nisi accurratissima & legibus certis accommodata accedat interpretatio, vel intelligi nequeunt, vel saltim male explicari possunt. Hinc viri de rebus Sacris meritissimi optima atque infallibilia ejusmodi interpretandi media jam dudum erudite exposuerunt, ad quæ, si loca in Sacris litteris exstantia difficiliora rite examinentur, nullum sane amplius restat dubium, quominus vera eorundem sententia erui possit. Nos vero, dum in præsentiarum constitutimus breviter ostendere usum, quem solida, in primis prisci ævi oeconomiae cognitio præstat haud paucis Scripturæ dictis rite enodandis & explicandis, cætera jam interpretandi adminicula lubentes omittimus. Et quoniam ingenue fatemur materiae hujus nobilitatem accuratiorem omnino requirere pertractionem, quam tenues ingenii mei vires aliæque rationes præstare me permittunt, Te, Benevolè Lector, omni verborum honore rogo, velis levissimarum harum pagellarum mitem atque benignum te præbere censorem.

§. II.

OEconomia, quæ est scientia opes adquirendi & conservandi, easdemque ita disponendi, ut vita non modo non careat suis necessitatibus, verum etiam omnium bonorum affluentia commodior & jucun-

jucundior reddatur, communiter recentiori ævo di-
viditur in *publicam & privatam*. Illa sub se plures
comprehendit partes, quia objecta illa non unius
sunt generis, circa quæ summi Imperantis cura eum
in finem versatur, ut reipublicæ felicitas obtineatur,
promoveatur & conservetur. Præcipue tamen fisci
seu ærarii publici dispositionem ejusmodique Princi-
pis statuta concernit, quæ efficere debent, ut Oe-
conomia privata in civitate lætissima maximaque
capiat incrementa. Hæc pariter in tot fere partes
dispesci potest, quot sunt & dantur objecta, circa
quæ mortales occupari solent, & ex quibus suo la-
bore opereque assiduo lucrum aliquod capere possunt
eximum. Majoris tamen perspicuitatis caussa hujus
fundamenta vel partes vulgo numerari solent qua-
tuor. *Res nimirum Rustica*, quæ sub se comprehen-
dit Culturam Agri, Prati, Horti, Sylvæ & rem pe-
cuariam, *Res Metallica*, *Opifica & Commercia*;
quibus etiam nonnulli addunt Venatum, qui
sub se complectitur Capturam ferarum, avium &
piscium. Ut jam scientia hæc Oeconomica pro o-
mnium antiquissima habeatur, rationes plurimæ nec
e longinquo petendæ svadent: Licet enim concede-
remus Oeconomiam publicam antea Iocum habere
non potuisse, quam cum homines securitatis obti-
nendæ caussa in societas majores constituendas con-
senserunt, quod num statim aucto & multiplicato
post creationem genere humano contigerit, certo
dici nequit; id tamen non impedit, quominus cre-
damus Oeconomiam privatam a primis mundi in-

colis excoli cœpisse. Præterquam enim quod Crea-
tor Sapientissimus omnes res in hoc universo homi-
num usui atque emolumento ex nihilo produixerit,
ipsa quoque necessitas postulavit, ut mortales eas-
dem in suam utilitatem & commodum converte-
rent. De Re saltim Rustica nullum est dubium,
quin primis mundi temporibus suam debeat origi-
nem; est enim hæc non duntaxat naturæ humanæ
convenientissima, verum etiam tantæ necessitatis, ut
vita vix ac ne vix quidem post lapsum sine ejus-
cura sustentari possit. Quapropter non potuerunt
non mortales huic statim ab initio maxi-
mam navare operam, quod etiam Historia Sacra
confirmat, quippe quæ testimonia suppeditat, quibus
omnes firmissime convinci possunt nonnullas partes
Oeconomiae jam ante diluvium excultas fuisse. Con-
fer. Genes. IV: 2. 20. 22. Posteriori vero ævo non
sane tristior, verum adhuc multo lætior facies Oe-
conomiae conspici potest. Jam enim, ut alia præ-
teream, ex Sacris Pandectis constat apud Ægyptios
Agriculturam ad eximum adeo perfectionis fasti-
gium evectam fuisse, ut tantam frumenti copiam
septem annorum spatio colligere potuerint, quæ
non solum ipsi huic genti, verum etiam exteris na-
tionibus aliis septem annis instantे annonæ caritate
suffecerit. De Judæis quoque tam ante quam post
terræ promissæ occupationem perplurima prostant
Scripturæ documenta, quæ evidenter satis evincunt
illos in primis rei pecuariæ atque agriculturæ fuisse
studiosissimos. confr. Genes. XXVI: 12. Quod ve-

ro ad Rem metallicam attinet, de illius, quam hisce temporibus jam consecuta est felicissima condizione eo minus dubitari convenit, quo clarus Scriptura Sacra Veteris Testamenti affirmat, tempore in primis Salomonis, maximam auri & argenti aliorumque metallorum abundantiam repartam fuisse. Deuter. VIII: 9. I. Reg. X: 14. 22. 23. 27. conferat etiam Psalm. XII: 7. cum Act. Acad. Scient. Svec. 1752 p. 245. Rei porro manuariæ variorumque opificiorum insigni & prorsus admiranda peritia veteres fuisse instructos Sacræ litteræ multis in locis testantur; præcipue dum de Tabernaculo, Vestibus Sacerdotum, Templi Hierosolymitani exstructione Tyriorumque opibus & commerciis sermonem faciunt. Quod denique commercia etiam apud gentes primævas, præsertim Tyrios, Sidonios, Phœnices, Chartaginensesque in usu fuerint, nemo est, qui ignorat; quorum etiam præclara atque memorabilia sunt illa, quæ sub Salomonis Regis Judæorum Gloriosissimi auspicio cum Tyriis ad Ophir sunt instituta, unde quadringenta & quinquaginta Talenta auri in Patriam uno itinere apportabantur. II. Chron. VIII: 17, 18. De Re tandem venatoria, quid dicam, cum neque desunt testimonia Scripturæ Sacræ, quæ etiam hoc vitæ genus antiquioribus non solum notum verum ab iis diligenter usitatum fuisse ostendunt. Conf. Genes. XXV: 27. XXVII: 30, 33. Levit. XVII: 13. I. Sam. XXVI: 20. Hes. XXVI. 5. XLVII: 10. Esa. XIX, 8. Math. IV, 18. Joh. XXI: 3. Et ut illud quoque addam, quis quæso, non vider

vel ex eo patere oeconomiam apud Judeos bene floruisse, quod Terra Canaan, quæ in longitudinem se extendebat ad 26 $\frac{1}{2}$, & in latitudinem ad 19 $\frac{1}{2}$ milia Svecana, atque sic minoris fuit extensionis, quam nostra Ostro- & Westrogothia, tamen tempore Davidis potuerit alere 1570000 viros ad militiam aptos, exceptis senibus, feminis & infantibus totisque tribubus Levi & Benjamin. Vide de his plura: Illustris. Gubernat. THEOD. ANKARKRONAS tal om̄ förbindelsen emellan Landbruket, Manufacturer, Handel och Sjöfart/ hållit 1744. den 12 Julii. Possibilitatem asserti hujus, quod scilicet tam exiguum terræ spatium tantæ multitudini victum & amictum præbere potuerit, contra negantem Scripturæ sacræ veritatem, quilibet Scientiæ Oeconomicæ atque Geographiæ illorum locorum bene peritus facillimo negotio demonstrare valet.

§. III.

QUAMVIS finis Scripturæ Sacræ primarius omnium consensu, sit tradere ea, quæ hominibus, si salutis æternæ volunt fieri participes, creditu, & factu sunt necessaria, placuit tamen Summo ejusdem Auctori multarum aliarum rerum notitiam simul nobis suppeditare, idque vel ex instituto vel etiam obiter & quasi aliud agendo; quæ etsi fidem & mores immediate & directe non concernat, nihilo minus egregiam nobis præbet utilitatem. Placuit eidem quoque Benignissimo Numini ita ad imbecillum

lem nostrum captum sese accommodare, ut saepius
veritates maxime sublimes per similitudines petitas
a rebus omnibus notis, in primis oeconomicis nobis
patefecerit declaraveritque. Quum vero omnes fa-
ni Scripturæ Sacrae Interpretates fateantur disciplina-
rum philosophicarum cognitionem instar subsidii ali-
cujus externi, quod interpretem aptum reddat, ad
sensum a Spiritu Sancto intentum investigandum &
eruendum, ideo in primis necessariam esse in Scriptu-
ra Sacra rite interpretanda, quoniam plurima in
eadem occurunt historica, Geographica, Chronolo-
gica, physica, mathematica aliaque ejusdem indolis,
quaे ille feliciter intelligere nequit, qui animum his-
ce disciplinis vacuum gerit; dum e contrario his
bene suffultus, felici cum successu eadem explana-
re & dilucidare valet, ut etiam plurimorum inter-
pretum exempla plus satis testantur. Hinc quo-
niam eadem Scriptura Sacra multis in locis mate-
rias ad Oeconomiam spectantes fusius vel brevius
tangit, aut etiam similitudines ab iisdem repetit,
ut etiam brevissimis observavimus & indicavimus,
nos quoque eodem jure contendimus illum, qui in Oe-
conomia, præsertim illorum temporum, dum DEus
verbum suum litteris consignari voluit, hospes est,
aut penitus non aut cum difficultate saltim haud
exigua posse genuinum plurium Scripturæ dictorum
sensum assequi. Ut autem generaliter hactenus pro-
nunciata paulo jam specialius proequamur, addu-
ctisque in medium exemplis confirmemus atque iis
simul lucem affundamus, ordinis omnino atque in-
stituti

stituti ratio postulat. Et cum jam haud obscure indicavimus duplēm esse usum, quem oeconomia in exēgesi Sacra p̄estat, dum scilicet aut lucem illis Scripturæ Sacræ dictis affundit, quæ modo quocunque rerum, objecta Oeconomie constitutum mentionem faciunt, aut etiam multum ad emphases similitudinum parabolārumque multarum intelligendas altiusque introspiciendas confert, etiam nos hoc ordine quæ restant dicenda paucis complectamur.

§. IV.

Quin cognitio reipublicæ & politiæ tam Judæorum quam aliarum etiam gentium, quarum Scriptura Sacra non solum mentionem injicit, sed & testatur frequens Judæis cum illis intercessisse commercium, multum ad Spiritus Sancti sensum pluribus in Scripturæ Sacræ locis melius percipendum faciat, nemo rem vel levius perpendens negabit, quoniam non solum cujusque propria Sacram litterarum lectio & meditatio hoc comprobat, & multorum eruditionis laude conspicuorum viorum labores, in quibus aut de politia Biblica aut republica Ebræorum aliarumque vicinarum & cum Judæis nexus politico aliquando conjunctarum gentium commentati sunt. Quum autem arctissima omnino sit inter hæc & oeconomiam publicam conexio, quis ultro non fatebitur, hujus cognitionem non parum ad varia Scripturæ Sacræ, in primis veteris

) 9 (

veteris Testamenti loca clarius intelligenda conferre. Sed non permittit ea, quam observare nobis proposuimus, brevitas, per exempla hoc fuisus ostendere, sufficiat igitur vel ad unicum in Novo Testamento, locum indice quasi digito monstrasse. *Luc.* *II: 2*, &c. Veteris enim Testamenti libri historici & Prophetici fere quavis pagina hujus asserti exhibent testimonia. Quod vero ad Oeconomiam privatam spectat, quemadmodum fere nulla ejus est pars hodie usitata, cuius Scriptura S. non facit mentionem, ita plurima etiam occurunt loca, quorum omnino difficultissima aut fere nulla prorsus est explicatio, nisi verum Oeconomiam probe cognitam habeamus. Uno vel altero hoc comprobabimus exemplo. Quis quæso, intelligere posset, qua ratione David in tecto Domus Regiæ ambulabat, *2. Sam. XI: 2*. aut Absalon tentorium in tecto posuit, *2. Sam. XVI: 22*. aut tria millia Philistæorum in tecto fuere spectatores. *Jud. XVI: 27*. aut altaria in tecto ædificavere, *Diisque immolavere*, *2. Reg. XXIII: 12*. *Jer. XIX: 13*. *Zeph. I: 5*. aut Samuel in tecto cum Saule colloquebatur. *1. Sam. IX: 25, 26*. aut paralyticum per tectum immiserunt. *Marc. II: 4*. nisi sciret tecta Judæorum non fuisse acuminata sicut nostra, sed ita fabricata, ut eadem per gradus commode ascendere in iisque ambulare nec non cœnitare liceret. *Conf. Deut. XXII: 8*. Et certe, qui Architecturam antiquiorum, in primis Phœnicium novit, is quoque eo melius & distinctius ea intelligit, quæ exstructionem templi Hierosolymitani Salomonei concernunt. Dein-

de quemvis facile concessurum existimaverim, neque Scripturæ Sacræ dicta, Deut. XXV: 4. Esa. XXVII: 27: 28. Cap. XLI: 15. I. Cor. IX: 9. I. Tim. V: 18. intelligi posse, nisi modum cum tauris & equis triteturandi apud Judæos & hodie adhuc apud Turcas usurpatum, perspectum habeamus. Idem valet de Jud. VI: II. Pariter nisi antiquitates agriculturæ veteris nobis cognitas haberemus, plane non aut difficulter admodum intelligeremus, quid sibi vellet tritum illud proverbium & a Salvatore quoque adhibitum: Συληγεν πρέσ κέντρο λακτίσιν. Act. IX: 5. nec non quo sensu Apostolus. I. Cor. XV: 56 εὐαγγέλιον κέντρο τὸ γενάτον vocat. κέντρον seu stimulus autem olim dicebatur lignum cuspide acuta munitum aratroque impositum; hoc arator bovum partes posteriores pungere potuit eum in finem, ut majores in aratro trahendo vires adhiberent; dum autem juvencus recalcitravit, sibimet ipsi majores conciliavit dolores. Atque his observatis facilis est explicatio prioris dicti. Quod vero ad posterius attinet, hoc modo ipsi lux affunditur: Sicut stimulus instrumentum illud erat, cuius ope arator bovem coercere & in potestate sua continere voluit, ita peccatum est id, vi cuius mors in omnes homines potestatem suam exercere potest. Per Sanctissimi vero salvatoris nostri resurrectionem stimulus ille mortis eruptus est, ne peccatum nobis magis nocere, aut nos pungere queat. Eodem modo loca Sacræ Scripturæ sequentia, nimis. Num II: 5. Deut. II: 10. Cap. XXVIII: 38. Cap. XXIX: 23. Ruth, II: 14. Esa. XXVIII:

24, 27. Matth. II: 4. Joh. XV: 2. seqq. Rom. XI: 17. plurimaque alia nunquam rite & sufficienter si-
ne notitia antiquioris recentiorisque oeconomiæ e-
nodari atque intelligi possunt; idem de iis locis,
ubi de pecuniis, mensurisque & ponderibus Judæo-
rum atque aliarum gentium agitur, dictum esto.
Nec aliquis inficias ire potest, locutiones a rebus
oeconomicis desumptas ab illo, qui oeconomica co-
gnitione gaudet, distinctius intelligi, quam ab eo,
qui eadem destituitur. Ejusmodi fere enunciationes
plurimæ in tota Scriptura Sacra occurrunt. Sic nul-
lus fere agriculturæ actus, res aut instrumentum ad
illam pertinens est, cuius illa non facit mentionem.
Qui de hac re certior evadere vult, evolvat modo
loca sequentia. Ruth. II: 2. Psalm. XXXVII: 2.
Esa. XXI: 10. Cap. 30: 24. Jer. I: 10. Hes. XVII:
5, 7. Hos. X: 11. Cap. XII: 11. Joel. III: 13. Amos.
II: 13. & Cap. IX: 9. Math. XIII: 30. Deut. XVI:
9. 1. Sam. XIII: 20, 21. Esa. XVIII: 5. Cap. 66: 20.
& XVII: 11. 2. Sam. XXIV: 22. & convictum
se esse fatebitur; valet idem quoque quoad maxi-
mam partem de Horticultura, Re pecuaria, piscatura,
venatu commerciisque atque reliquis partibus oe-
conomiæ. Proverbia Salomonis, Ecclesiastes & Sira-
cides ita pleni sunt regulis oeconomicis, ut facile
eorum autores rem oeconomiam ex professo tra-
ctare voluisse tibi persuadeas. Nec opus esse exitti-
mamus dicta hoc probantia hic congerere, quam
nemo, qui vel parum in Scriptura Sacra versatus
est, hac de re dubitare queat.

§. V.

Quemadmodum nemo jure negare potest Augusti. num Lib. II. de doctrina Christ. Cap XVI. vere dixisse. *Rerum physicarum ignorantia facit obscuras figuratas locutiones, quum ignoramus vel animantium vel lapidum vel herbarum naturas, aliarumque rerum, que plerumq; in Scripturis similitudinis alicujus gratia ponuntur*, ita nos eodem modo porro contendimus, ignorantiam rerum oeconomicarum, ex quibus similitudines & parabolæ sæpiissime in Scriptura Sacra petuntur, idem omnino incommodum parere. Quis enim nescit rem, cum qua altera res comparatur, aliquam debere habere convenientiam cum priori. Qui ergo istius rei bene novit naturam & proprietatem, etiam felicius cogitare & exprimere valet, qua ratione eadem qualitates analogice vel spirituali modo rei comparatæ convenient. Sic exempli gratia, qui sagenæ vult piscari & oeconomica experientia novit sequentia requiri: (*a*) Sagenam, (*b*) pescatores, (*c*) locum ad piscatum aptum, (*d*) jactum sagenæ, (*e*) ipsum aetum pescationis sive tractum sagenæ, (*f*) capturam partim piscium varii generis majori vel minori copia, partim etiam quisquiliarum sive sordium, (*g*) selectionem, collectionem conservationem usumque piscium, quisquiliarum vero rejectionem & sagenæ purgationem, interpolationem, custodiam: *Cui hæc bene cognita atque perspecta sunt, is optime mentem Salvatoris affequitur, dum Matth. XIII: 47. ait ἡστοι ἔστιν ἡ θαυματία τῶν ὑπεραρν συγκέντηθεν εἰς τὸ δέλταστον, καὶ ὁ παττός γένεται συγκαρέστη.* Regnum enim

enim cœlorum hic non tam sagenæ, quam toti capturæ comparatur & assimilatur, adeoque (a) Sagena est verbum DEi, (B) Piscatores sunt Deus & verbi ministri, (y) locus est mundus, (J) jactus sagenæ commode denotat verbi Divini revelationem, (s) actus punctionis verbi prædicationem, (z) captura accessum hominum Judæorum, gentilium, piorum atque impiorum ad ecclesiam vilibilem, (u) Selectione pilicium piorum separationem ab impiis & Ecclesiæ invisibilis conſtitutionem, rejectio quisquiliarum exclusionem inpiorum a cœtu credentium; cura sagenæ verbi Divini curam & defensionem contra hæresium insultus. Eodem modo experientia vulgari quisque novit salis proprietates esse, (a) arcere putredinem (B) saporemque efficere, Job. VI: 6. Novit etiam, quo sensu Salvator Math. V: 13. Dixerit de Apostolis & discipulis suis: ὅμεις ἐστι τὸ ἄλας τῆς γῆς. Doctorum enim ecclesiæ ut & omnium Christianorum, vi Sacerdotii spiritualis, est (a) verbis & doctrina hominum mores corrigeare, ad veram poenitentiam & vitæ emendationemhortari. h. e. acrimoniam doctrinæ legalis Evangelij savitatem ita temperare, ut contritos saviter recreant, impœnitentes vero peccatores mordeant & macerent, donec resipiscant, adeoque non solum illi, sed & ipsi Hes. XXXIII. æternum interitum evitent. (B) vita & factis quasi condimentum doctrinæ ut spirituali alimento addere. Quamvis, quod fatemur, non defint interpretes, qui hic per sal cœneres lixivii aut margam intelligunt, nobis tamen placuit

pluit proprietatem litteræ sequi. Similiter cui perspecta est utilitas, quam aratio præstar agro, cuius gremino semen est immittendum; scilicet quod ille arando reddatur mollis, subactus & a Zizaniis liber, adeoque aptus ad semen sparsum excipiendum, frumentumque multiplicem ferendum, qui simul experientia edoctus est arationem non solum primum esse agriculturæ actum, sed etiam illam pro respectu diversitatis terræ esse instituendam magis vel minus profunde, saepius vel rarius, impossibileque esse, illam supra nudos montes initituere, Amos. V: 12. Is inquam, sine difficultate comprehendit, quid Spiritus Sanctus intendit, dum in Scriptura Sacra corjubet arare, Jer. IV: 3, 4. Hos. X: 12. Scilicet ut vera pœnitentia obtineatur, omnium primo cor hominum, breviori vel longiori tempore, majori vel minori se veritate, malleo s. aratro legis est contundendum, confodiendum & humiliandum, sinceraque peccatorum detestatio excitanda, adeoque ita præparandum, ut aptum fiat ad semen verbi Evangelii recipiendum, per quod veram Spiritus Sanctus accedit fidem, quæ deinde uberrimos fert fructus. Quid multis? quod Scriptura Sacra vel meminit agros, prata, sylvas, hortos vineas, vites, palmites, uvas, insitio nem, fermentum, messem, aratum, arare, occare, triturare, cibrare, amputare, plantare, irrigare, horreum, ventilabrum, fermentum, Pastores, oves, tau ros, vitulos, equos, capras, sues, canes, aurum, argentum. stannum, cuprum, plumbum, ferrum, na ves, velum, ancoram, nauclerum, nautas, naufragium;

gium; quoties porro loquitur de domo, ejus fundamento, architecto, patre familias, vestibus &c. &c. vel similitudines aut parabolas ab iis repetit, aut alio quoque modo ad easdem alludit, toties, quod nemo facile negabit, ad distinctiores de his rebus conceptus formandos, ad altiusque emphasis similitudinum ejusmodi atque parabolicarum introspiciendam, cognitione partium Oeconomiæ multum omnino facit. Possemus sane perplurimis hoc adhuc comprobare exemplis, nisi & haec tenus dicta aliquatenus asserti nostri veritatis nos convincere poscent, & variæ circumstantiae non tam funderent quam potius convergent filum hic abrumpere. Colophonis ergo tantum loco, in præsenti materia, hanc generalē adponere lubet observationem: quoniam omnibus fatentibus, boni Oeconomi characteres præcipui sunt, ut (α) habeat sufficientem & Theoreticam & practicam cognitionem earum rerum, quæ ad Oeconomiam spectant (β) utque prudens, potens atque (ϵ) vigilans sit, satis superque intelligitur, quid non solum Doctoribus Ecclesiæ, sed & omnibus aliis hominibus incumbat, qualesque illos esse oporteat, cum & illi in Scriptura Sacra DEI dicantur Oeconomi. I. Cor. IV: 1. Luc. X^VI: 1. I. Petr. IV: 10. Fauxit igitur οἰκοδεσπότης, Math. X: 25. Cap. XX: 1. qui μόνος οὐφός Rom. XVI: 27. τοὺς, Apoc. I: 5. καὶ ἀγαθός, Math. XIX: 17. est, ut omnes quoque finem honorum servorum seu Oeconomorum consequantur. Math. XXV: 21.

SOLI DEO GLORIA!!!

Perquam Reverendo atque Clarissimo Dno Candidato,
Informatori fidelissimo, ita Fautori exoptatissimo.

Verbis mihi nos suppetunt idonea, quibus rite declarare possem lexitlam,
quam ex ea concepi proslus singularem, quod Te, Clariſſ. D. Candidate,
in eadēa erudita Tua dissertatione graduallūm constitutum esse intellece-
sim. Ratio intime hujus animi mei voluptatis Tibi, Cl. D. C., incognita
esse nequit. Nostri perbene, quanto amore quantumque fidelitate me trahem-
que dilectissimum litteris bonisque motibus instituere operam dedisti, nobis-
que Te ita conjunctum voluisti, ut nostra ſaſus cum propria Tua felicitate
tua eademque esse videatur. Ingratissimus itaque omnino essem, nū opti-
mam banc arriperem occasionem, mentem meam erga Te gratissimam te-
ſificandi & iniunil ex animo Tibi gratulandi tum de eruditione, qua pol-
les singulati, tum etiam de Tuis jam bene & feliciter exantlati laboribus A-
cademicis. De cetero animitus voveo, velit DEUS O. M. Te omnięgena
felicitate in Noninis Sui Goriani, Ecclesiis, Tuunque propiū & omni-
um, qui Tibi bene cupiunt, emolumētum & foliatum quam diuīſiūne
cumulare. Sic vovet Tuus ex alio

ESAIAS FELLMAN.

Perquam Reverendo atque Clarissimo Domino Candidato,
Informatori & Fautori fidelissimo exoptatissimo.

Cim & ego gratissima mente perpendo Tuum in me, Clarissime Doc-
Candidato, amorem sincerissimum etiamque proſlus singularem meo sem-
per tendentem, ut in litteris sincerae pietatis aliarumque virtutum exercitio quoti-
die magis magisque proficerem, verbis certe exprimere non possum, quan-
tum Tibi deheo. Et quoniam notissimum mihi est, Te, D:ue Candidate,
cum Musis jam ioprimit arctissimum habere commercium, dum labores
Tuos Academicos eadem dexteritate, qua eosdem suscepisti & continuasti ad
hinc perducere felici auspicio satagis; hinc non potuit non animus meus
maxima perfundi laetitia propter hos egregios Tuos Progressus, qui prout
alia Tua honesta conamina, ut bene & prospere Tibi cedant, ut felicet
diu heic vivas felicissimus & tandem in Coelio summuas reportes proximum,
est quod animitus optat roverque Tuus

NICOLAUS FELLMAN.